לה: שלשה מינין פרק ששי נזיר

א"ל חיה בכלל בהמה. בתמיה כלומר הא׳ בהמה לא מצית אמרת

חיה בכלל בהמה דכתיב בקר וצאן בפרט בתרא וכמו שפרטא בתרא ממעט חיה פרטא קמא נמי מצי להוי דממעט חיה דפרט אחרון מגלה על הראשון למעוטי חיה ולעולם מהאי קרא נמי איכא למדרש בפרט וכלל ופרט: **ומנלן** דהכי הוא. אדרבא קאי דדרשי לעיל כלל ופרט וכללי ומרבה כעין הפרט וקבעי מנלן דמדה זו בתורה הייתו למדרש כעין הפרט: דתניא. ונתת הכסף ולא קאי אר"ח דהוא דרש ליה ריש פ׳ בכל מערבין (עירובין ק:) בריבה ומיעט וריבה: **מה פרט מפורש בקר וצאן פרי מפרי.** דבהמות מתענגות זו מזו ויולדות: וגדולי קרקע. שהן גדלין מן הארץ מעשה הארץ: אף כל. לאתויי עופות ולמעוטי דגים מיס ומלח ולר"ח דדרש ליה בריבה ומיעט וריבה מרבין אפי׳ דגים ולא ממעט אלא מיס ומלח: **מכדי כלל ופרט וכלל בעין הפרט דייניגן ליה כללא בתרא מאי אהני.** אגב גררא אתא לפרושי טעם המדות ותילוקיהם ומשפטיהם ומפרש אותה בלשון קשיא ותירוץ(1): אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא. דאי לא כתיב כלל הוה אלא כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: ב) **א"ל** אי לאו **פרטא** [בתרא] הוה אמינא **פרט** וכלל ונעשה[2] כלל מוסף על **הפרט.** והוה מרבין גבי נזיר אפילו עלין ולולבין: **מכדי** תרי כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא כעין הפרט דייניגן. כדאמרן: מאי איכא ביני ביני איכא. כלום יש מילוק בין אלו שתי מדות ג): איכא תרין[3] כללי ופרטא אמרינן כל דדמי ליה אפי׳ בחד לד מרבינן ותרין פרטי וכללי[4] דדמי ליה משני לדדין מרבינן מלד אחד לא מרבינן והדין נותן בב׳ כללות מרבינן יותר מכלל אחד וכי"ף [מפרש][5] לא הוי איסורי נזיר כשיעור והיתר משלימו לכזית שהוא חייב: זעירי

דהך סוגיא דהכא אליבא דמ"ד כללא בתרא דוקא וה"ל [בעין] פרט וכלל להכי מרבינן דדמי ליה לפרטא אפי׳ בחד לד [וכן] נמי תרי פרטי וכללא פרטא [בתרא] דוקא וה"ל [בעין] כלל ופרט ואהני כללא לרבות [מכעין][6] הדומה לו מב׳ לדדין אבל לאמלן דאמר כללא קמא דוקא וכן פרטא קמא דוקא הוה הדין להפך ואם תאמר ההוא קרא דכי ימן וגו׳ דרשי ליה רבנן [בכללן] ופרט וכלל ונעו דבר הדומה לו מב׳ לדדין דהוי דבר המיטלטל וגופו ממון דהא ממעטי קרקעות אע"פ שגופן ממון וכן שטרות אף על פי שמטלטלין הואיל ואין גופן ממון אלמא אפילו בתרי [כללי] ופרטא בעינן שני לדדין ור"ח דדרש להוא קרא בפרט וכלל ופרט וממעט נמי קרקעות ושטרות אלמא דהמדות הללו שוות וי"ל דלפי מה שפירשתי ניחא דרבנן סברי כללא קמא דוקא ודמי לכלל ופרט ואהני פרטא קמא לרבויי כל הדומה לו מב׳ לדדין ועי"ל דהני תרין לדדין לחתנהו בקרקעות [בתרא] דוקא והוי כמו כלל ופרט ואהני פרטא קמא לרבויי כל הדומה לו מב׳ לדדין ועי"ל דהני תרין לדדין לחתנהו בקרקעות ושטרות ומטלטלין[7] וגופן ממון שקולין הן ותשמישן כחד לד הלכך בין לרבנן דדרשי תרי כללי ופרטא בין ר"ח דדרשי תרי פרטי וכללא בעי׳ הכי ג׳ לדדין דכיון שהלדדין משמשין [כחד] כי מיינהו מפקת וכן בשמעתא דסלעים וחרגול (חולין דף פו.) דבעינן ד׳ לדדין דחשמשין ושקולין הן זה כזה כולהון כחד [לד הוו] הלכך בעינן כולהון דוקא דאלמא אורח הוי לד גרוע אבל אינן משמשין כחד ודו"ק התם: **איכא** דאילו **פרט** וכלל מרבינן אפילו עלין [ולולבין] ואילו מיעט וריבה מרבינן לולבין אין עלין לא. תימה הא ר"ח דדרש מיעט וריבה בתחילת שמעתא ומרבה אפילו עלין וי"ל דלעיל מיירי בעלין רכין דומיא דלולבין והכא מיירי דקשה קלת ודמי קלת לשבישתא אך תימה דמדת מיעט וריבה כמו[8] מדת פרט וכלל [ומאמאי] במדת ריבה ומיעט וריבה מרבינן טפי מבמדת כלל ופרט וכלל כדמשמע ריש פרק בכל מערבין דאיתיה[9] והר"ף ר"ע היה נותן טעם לדבר כמו שרגיל רש"י [לפרש] בכל מקום דהיכא דאיכא כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל וסותר ומבטל הכלל לגמרי כאילו לא היה אבל ריבה ומיעט דאין מיעוט פי׳ ריבוי[10] לבטל [ריבה][11] לגמרי כאילו לא היה אלא ריבה קלת ומיעט קלת הלכך כשהפרט קודם לכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה שהרי אין לומר שהוא פירושו של כלל אחרי שקדמו וגם במיעוט לא דייניגן ליה הלכך מרבינן[12] מן הכלל שבא [אחרון] אבל לאמלן דדרש במיעוט וריבה יש לי לדרוש המיעוט במיעוט לומר[13] גם שהוא לפני הריבוי כמו אם היה אחרי הריבוי והשתא נמי כשהמיעוט קודם הוא ממעט קלת דאין לו כח לריבוי של ד׳ אחרון [לרבות] כולי האי וא"ת כלל ופרט אין בכללא אלא מה שבפרט וא"כ כללא מאי אהני ותו׳ דלא גילף מג"ש או במה מצינו טפי מן הפרטא ה] וכהכי נמי[14] [פרט וכלל דרכין כל מילי א"כ מאי אהני פרטא אלא דלא גילף מג"ש או מק"ו [למעט] וריבה ומיעט וריבה ומיעט וריבה חילוק ביניהן כדפ"ה בעלמא (פנהדרין דף מו.) דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט ו] וכלל לרבות כעין המיעוט ותו לא ריבה[15] ומיעט וריבה ריבה כל מילי ואהני מיעוטא למעוטי דבר אחד ומיהו קשה דריבה ומיעט וריבה ריבה קמא למאי אהני הא במיעט וריבה לחוד דמרבינן[16] כל מילי וממעטין דבר אחד כדאמר בריש פרקין דדרים מיעט וריבה רבי כל מילי וממעט שבשתא ואר"ח דאין ה"ג וריבה קמא אורחיה דקרא הוא כמו ולקחת את המנלע לאיתיה דדרים (קדושין דף כא:) בריבוי ומיעט וריבה ולקחת אורחיה דקרא ונראה דבהכי יש ליישב מאי דפר"ת דמיעט וריבה ומיעט אינה מדה בתורה אפילו לאמלן דדרים ריבוי ומיעוטי והיא גופיה תימה מאי שנא מפרט וכלל ופרט דדרשינן ליה לאמלן דדרים כללי ופרטי ונראה דלא דמי דבשלמא פרטא בתרא למה לי דהא אי לאו פרטא בתרא הוי פרט וכלל ואיתרבי כל מילי אבל אי הוי דרשי מיעטו וריבה ומיעטו ע"כ [כמו] ריבה ומיעטו וריבה דרשי דומיא דפרט וכלל ופרט דדייניגן ו] בכלל ופרט וכלל והשתא הוה קשה דמיעטו וריבה ומיעטו

גליו"ן **חיה בכלל בהמה.** דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו וגו׳ שור ולבש וגו׳. אמר ליה ומי מצית אמרת הכי דחיה (ב) הוא בכלל בהמה בהאי פרט: **הא כתיב באידך** (ג) [**פרטא**] **בקר ולאן.** למעוטי חיה. אלא האי מן הבהמה נמי הוה ליה פרט וכלל ופרט ומצי נמי למילף מהכא:

ומנלן דהכי הוא. דכעין פרטא דייניגן: **דפניא ונתת הכסף וגו׳ אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע.** ואיתרבו להו עופות ואימעיטו להו דגים שאין גדילין על הקרקע כדמפרש במסכת עירובין בפרק בכל מערבין (ד): **מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דייניגן כללא בתרא מאי אהני לאוסופי ליה** (ד) ג). ואפילו מצד אחד כגון דגים דפרי מפרי הן אבל אינן גידולי קרקע דאי ליכא כללא בתרא ה"א דאין בכלל אלא מה שבפרט: **פרי** [**פרטי וכללא**] **אי איכא דדמי ליה משני לדדין.** כגון עופות דגידולי קרקע הן ופרי מפרי מרבינן אבל דגים דבאחד לד דמו ליה לא מרבינן: **ומיעט וריבה.** ג"א דלא ממעט מידי והלכך דלולבין מרבי אבל עלין לא דעלין ממעט. ואם תאמר והא איכא רבי אלעזר דדרים מיעט וריבה וקמייתי נמי עלין הא לא תקשי לך ר"א לא משמע ליה עלין אלא משום דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין(1) דהאי מכל לישנא יתירא הוא ואי משום מיעט וריבה לא מיצטריך ליה למיכתב אלא אשר יעשה מגפן היין מכל למה לי אלא לרבות ואפי׳ עלין. א) ואית דמפרש דהאי דאמר אפילו עלין לאו דוקא אלא קמ"ל דפורתא הוא דמיעט או עלין או שבישתא וכן מיעט וריבה לריבה [ומיעטו] וריבה ליכא ולא מידי: **שכרי אמרה תורה וכל משרה.** לרבות (ה) שאילו לא הוי איסורי נזיר כשיעור לא הוה חייב. זעירי

(1) א מיי׳ פ״ז מהלכות מעשר שני הלכה ג ומגן עשין קלו:
(ב) מיי׳ פ״ה מהל׳ מירות הל״ד ופ״ד מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ נח ופי״ד שם הל׳ יח:

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תַּאֲוֶה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיָּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְי אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו
2. מֵיַּיִן וְשֵׁכָר יָזִיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל:

במדבר ו ג

הגהות התוספות

1. ל"ל פרט וכלל ופרט. 2. ל"ל נעשה. 3. ל"ל דאיתי תרין. 4. ל"ל וכללא. 5. נדל"ל ור"י פירש. 6. :נדל"ל מכעין הפרט דומה כו׳. 7. ל"ל דמטלטלין. 8. ל"ל מיט מרבה כמו. 9. תיפא דאיתיה ממקמ. 10. ל"ל הריבוי. 11. ל"ל הריבוי. 12. ל"ל מרבינן הכל. 13. תיפא לומר ממקמ. 14. ל"ל נמי ימה. 15. ל"ל וריבה. 16. ל"ל מרבינן.

פי׳ הרא"ש

א"ל הא כתיב בקר וצאן. כי היכי דפרטא בתרא משמעו למעוטי חיה ה"ה ברטא קמא: ומנ"ל דהכי הוא. מנ"ל דמדה בתורה היא למדרש כעין הפרט אדבנן קאי ולא מייתי יומה בדומה דלעיל דשיגן פרט וכלל ופרט מייתי כלל ופרט וכלל. אלא תלמודא ידע שדין א׳ הם: פרי מפרי בקר וצאן מעברים זו מזה וילדין. גדולי קרקע שנדלים ניזונים מעשבי האדמה. אף כל לאתויי עופות למעוטי דגים ומים ומלח דמפ׳ בריש כבל מערבין. אלא כתראה מאי אהני אאוסופי כל דדמי ליה. דאי לאו כללא בתרא הו״ל כלל פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: תרי כללי ופרטי אפי׳ אי איכא דדמי ליה אחד צד מרבינן תרי פרטי בלולי עד דדמי ליה מב׳ דדים דמסתמא דתרי לולי מרבינן טפי מחד לולא: דאילו פרט וכלל מרבינן אפי׳ עלין דנעשה לל מוסיף על הפרט ורבי ל מילי. מיעט וריבה לולב ין עלין לא דמיעט וריבה ו כמו ריבה ומיעט וריבה ממעט דבר אחד: כל יסורים שבתורה אין היתר צטרף לאיסור. אם אכל צי זית חלב וחצי זית ומן פטור. חרץ מאיסורי יר שאם אכל חצי זית נבים וחצי זית לחם בבת חת חייב שהרי אמרה ורה משרת ענבים לא אכל. חייב על שריית פתו ין ואי דאיכא כזית מיין חודיה לחם לי קרא. ל"ג שרת וכל משרת ואיה נרסי׳ לי׳ ומפרשים אפילו יבון דלא דרשי כל וכל ישי. ולא היא דהא

מסורת הש"ס

ג) (חולין נט. עפ. וש"נ). ד) עיין לעיל כז: כ"ק נד: וקב.. ג) ס"מ מ"ז, ד) פסחים מג.. ה) (רף כז:). ו) (במדבר י).

נוסחת הריב"ן

ה) כל דדמי ליה ואפילו מלד אחד כו׳:

הגהות הב"ח

(ה) גמ׳ יהוה ליה פרט וכלל ופרט ולא אמה: (ב) רש"י ד"ה ת"ל ומי מצית וכו׳ דחיה בכלל בהמה הוא כהאי: (ג) ד"ה הא כתיב כאידך קרא בקר: (ד) ד"ה מכדי כלל וכו׳ לאוסופי ליה כל דדמי ליה ואפי׳ מלד אחד: (ה) ד"ה שכרי אמרה וכו׳ לרבות שאפי׳ לא הי׳: (ו) תוס׳ ד"ה מכדי וכו׳ קבע׳ ומיעוט הס"ד ואמ"ר מ"ה אהני לאוסופי כל דדמי ליה אלמא לאו כללא בתרא הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט לא לאו פרטא בתרא הוה אמינא כל"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה ומיעט וכו׳ ואית דמפרש וכו׳ אפי׳ עלין לאו דוקא. נ"ב ר"ל וה"ה מה שאמר עלין לא לאו דוקא. ת"מ: ב) תוד"ה ת"ל לא לאו פרטא בתרא. נמחק תיפא ת"ל: ג) ד"ה אבל וכו׳ אין אלו שתי מדות כאן הס"ד ואמ"כ מה"ד איכא תרין. ד) ד"ה איכא וכו׳ אין לו אחרון. תיפא אחרון נמחק וצ"ב אחרי׳: ה) באא"ד אלו בתה מיעט וכו׳ ובכהי נמי פרט וכלל דרכי. מן תיפא ובכהי עד דרכי נמחק. וצ"ב וה"ג פרט וכלל הכלל מרבה: ו) באא"ד דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט וכלל. תיפא וכלל נמחק. וצ"ב ועפ: ז) באא"ד נמי ריבה וכו׳ דומיא דפרט וכלל ופרט דדייניגן כבכלל כל"ל:

מוסף רש"י

פרי מפרי. ענבל נולד מתמר ויבן שם, וענבים מחרלנים שורעים כחרלנים (עירובין כז:) ולד מולד, יין מענבים ושכר מתמרים, למעוטי כחרין ופטרוחות ומים ומלח דאיתו פרי מפרי (ב"ק נז: וכע"ז שם מג.), וגידולי קרקע. שטן ניזונין וגדלין מן הקרקע (עירובין כז:) למעוטי דגים שאינן נקחין בכסף מעשר (ב"ק נז: ומב.), כל איסוריו שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור כו׳. אכל חצי זית חלב וחצי זית מותר לאיסור, אם אכל מאיסורי נזיר. שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת חייב. שהרי אמרה תורה משרת. ענבים לא יעשה, חייב על שרייתן פתו אין דאי דאיכא כזית מיין חודיה לחם לי קרא. ל"ג שרת וכל משרת ואיה נרסי׳ לי׳ ומפרשים אפילו יבון דלא דרשי כל וכל ישי. ולא היא דהא